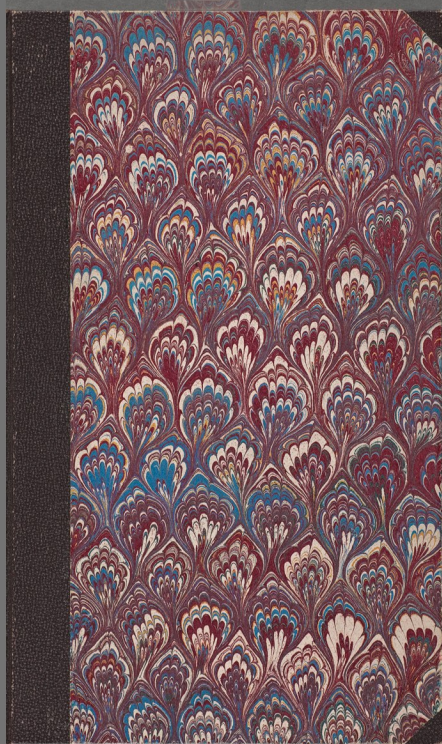

Tankar och roliga berättelser, i anledning ...

Tryck 68 B

Tillkomstår 1770 :

Digitaliserad år 2015

Kungl. Biblioteket
STOCKHOLM

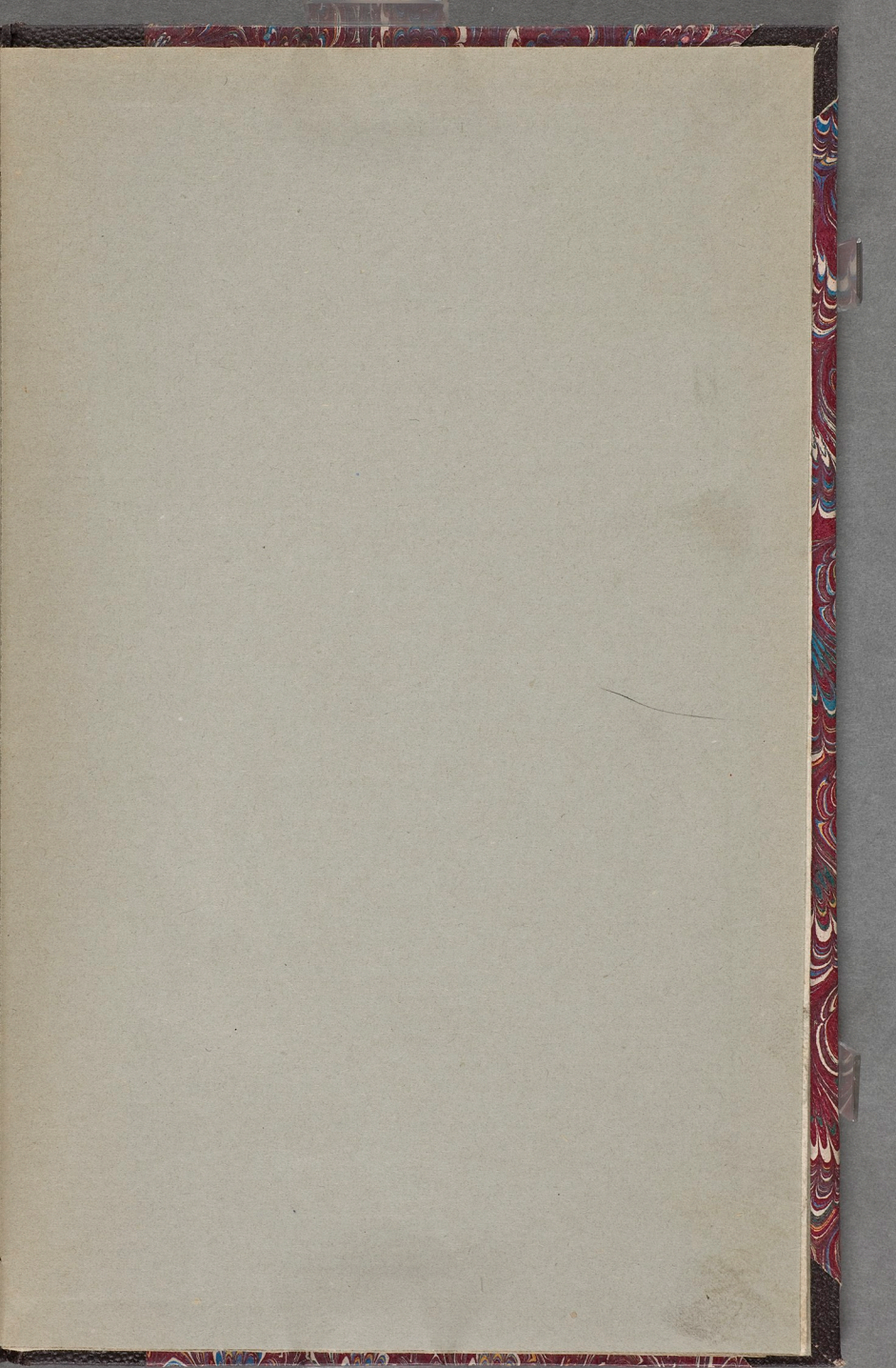
Swedenb.
Biogr.

1770

1700-1829 685

Ex. A

SWEDENBORG, EMANUEL

Sankar

Och

Noliga Berättelser,

I Anledning

Af

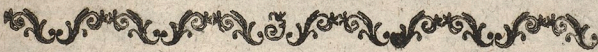
Herr Assessor

SVEDENBORGS

Samtal och Dmgänge

Med

Andarne.

STOCKHOLM,

Tryckt i Kongl. Finska Boftryckeriet,

hos JOH. A. CARLBOHM, 1770.

101101

George Washington

WASHINGTON

General of the Army

1799

FOR JOHN CALHOUN

Herr Assessor Svedenborg, som gjordt sig så namnkunnig genom sina besynnerliga skrifter och samtal med Judarne, lärar ej illa uptaga, at man meddelar Allmänheten några tankar uti samma ämne.

Först wil man då anmärka utur Mänskliga swagheternas Historia åtskilliga händelser, som med Herr Assessor Svedenborgs inbillnings-systeme tyckes åga tämlig likhet, på det man deraf må finna huru lätt det fordom warit at inbilla Allmänna hopen allehanda infall och orimligheter, och huru swårt det här efter blifwer at göra lycka med dylikt fram.

Romerste Konungen NUMA POM-
PILIUS inbillade Romarena at Gu-
dinnan

dinuan Egeria upeldad af hans kärlek, hade tagit honom til sin Man, och öfverhopade honom med all möjlig lycksalighet, i det hon uplyste hans Förstånd, och upfylste honom med Gudomnelige saker.

Solon underhöll en hemlig correspondance med Delphiska Oraclet, och lät gifwa sig de swar, som han sjelf åstundade och hade af nöden.

Lycurgus brukade samma illgrepp, och Apollo hade stor omsörg at noga efterfölja Original befällningen, när han deraf gaf Copian, för at desto bättre stadfästa de lagar, som Lycurgus gaf Lacedemonierne.

Mahomet emottog sin Alcoran såsom en Wecko. Skrift, och Engeln Gabriel förde til honom ordenteligen två Capitel hwarje wecka. Hwad inbillade icke Mahomet Allmänheten genom sin Dufwa som åt utur hans öra. At förtiga hans Himla Resor och Paradisska nöjen. Ja, som Oden hade sina Walfrjar så hade Mahomet sina Hourri.

Alle

Alle dese hafwa varit Lagstiftare, och insågo tydeligen at Allmänheten utan sådane updictningar aldrig efterfolgt deras både kloka och dumma lagar och instiftningar. Romerske Generalen Sertorius hade åfwen många infall med en hind hwarmed han brukade at bedraga Allmänheten. Hade Sertorius genom öfwerlöpare förnummit Fiendens gång, så war det hinden som sade honom det förut. Blef han slagen af sina fiender, så lofwades honom genom hinden Gudarnas bistånd en annan gång. Om hinden war borta några dagar, så gömde han honom noga, och lät säga til, såsom en aning at han skulle på en wis dag återkomma. Ja, Sertorius befalte Inwånarene där han framfor at gifwa sig matwaror och penningar, annars skulle pest och hunger ödelägga dem. Hans hind hade det sagt honom på Gudarnas befallning. Detta war et artigt och nyttigt taffspelert för Sertorius. Den store Generalen Scipio brukade åfwen at på et hemligt sätt gå til Capitolium och rådfråga Jupiter, hwilken inbläste honom alla hans planer emot Carthago.

Hwad inbillade icke Apollonius Thyanus Allmänheten med sin orm, och genom sina konster at förut utspana de rådfrågandes egenfapper och omständigheter, samt derefter ställa sina swar. Socrates som aldrig for med widskewpligheter måste dock tåla at man tilskref honom en Ande, som ständigt fölgde honom. Allmänheten war så inwand af andre så kallade store Män och Lagstiftare, hwilke altid inbillade den samma några besynnerliga tillfälligheter.

Hwad inbillningar hyste icke en del gamle Philosopher om Sjåla-Wandringen, hwilket Systeme tillika med de förr omnämde orimligheter nu förtiden skulle knapt göra lycka hos en gammal Råring, som lefwer uti et någorlunda uplyst Rike. Om widskewplighets tiden nu måst år förbi, på de flästa ställen uti Europa det länmar jag til et lägligare tilfalle at omröra. Om man skulle göra en slutsats i anledning af Margrefwen D'Argens Judiska bref så swäfwar widskewplighets Andan ännu omkring de flästa Riken uti Europa, fast den ej är så allmän som fordom. Ja, wår store V. Linnée talar äfwen om i sin

i sin Gottländska Resa om en Smålans-
 qwinna, som trodde en hop halfandars
 warelse, orden Innda sålunda: Hon trod-
 de, at Lucifers anhang blifwit nedstör-
 tadt af Himmelen på jorden, där några
 fått sit boställe i watnet och fallas nå-
 far; under hus med namn af tomte-gub-
 bar; i rö och under trån, såsom älfwer;
 i skogar såsom skogs-siuifwor eller rå;
 Hon trodde at hwar människa hade sin
 hamn, som henne fölgde, såsom skuggan
 följer kroppen, och at denna hamn gick
 perpendiculairt neder åt jorden, såsom
 människan går perpendiculairt öfwer jor-
 den, wändandes hamnen stadigt sina föt-
 ter emot sin människas fötter. Hon
 trodde at människan och hennes hamn
 woro så förenade, at när den öfwerjor-
 diska människan led så led ock den un-
 derjordiska, och twårtom, när den un-
 derjordiska människan blef skadat, så tog
 den öfwerjordiska lika del derutaf. Hon
 trodde, at när människorne gingo, om
 deras antipodes råfode at passera någon
 Wetts, Ulfs, Rås eller något annat
 spökes hemwist i jorden, skulle den un-
 derjordiska människan blifwa skadat och

följakteligen den öfwerjordiska människan
 lida. Detta kan man med skäl kalla
 Råring-griller och inbillnings-skott.

Ja, wåre gamle Förfäder trodde äf-
 wen någre tjänste-andar, som de kalla-
 de Alfer och Nisser och hwilka delades
 uti hwita och swarta. Utom dessa ha-
 de de äfwen flere andar, hwilke fingo
 namn efter sina sysslor och bonings-stäl-
 len, såsom andre utländske hedningar,
 hwilka uppfylte allt med gudar och an-
 dar. Til dessas antal hörer wåra Lands-
 mäns Hus-Andar, Tomte-Gubbar, Tomte
 Biesar, Tomte Bisar, Nisse god
 Dräng, så kallade af sysslorna som de trod-
 des förrätta; Näckten, hwilken är den
 samme som hedningarnes Neptunus, och
 sades residera uti watnet; deraf trodde
 den dumma Allmänheten, at de som
 drucknade, bortrycktes och förqwåfdes
 af Näckten. De som simnade, trodde
 sig bewåpnade emot honom, om de ka-
 stade et stycke stål uti watnet med denna
 utlåtelsen: Näck, Näck, nåle puta, du
 är på lann, men jag är i wann: sedan
 ndr de stego utur watnet, och stålbiten
 war

war igentagen, så släppte de honom til
 sit hemwist. Strömkarlen, hwilken wi-
 stades i floder, håldes för Musicanters
 gynnare. Alwer, af hwilka stenar, som
 woro uthålkade, kallas Alwawarnar. Den
 widsköppliga Allmänheten i Sverige ta-
 lar ännu om Allsdansar. Better eller
 Bitter wisa sig uti en ganska liten Män-
 nisko kropp för människorne, och säges
 sågna sig mycket öfwer deras bekantskap.
 Gastar, hwilke och Möringar eller Mö-
 lingar kallas, hållas före, at wara mör-
 dade barns hamnar, hwilke droa de re-
 sande med grymt Skrikande, och säges haf-
 wa allehanda upptog för sig, til deras för-
 argelse. Sjörå och Skogsrå, säges wi-
 sa sig i qwinlig skapelse, och äro de sam-
 ma som de gamlas Najader eller Nym-
 pher och Nornar. Draken eller Skrat-
 ten tros wara gömde skatters bewarare.
 Hit hörer äfwen en Ande, hwilken lå-
 ter insluta sig uti glas och andra magi-
 ska saker, genom hwilkens hjelp de, som
 föra honom med sig, alltd blifwa Seger-
 winnare uti striden. Ja, de hafwa äf-
 wen en Half-Ande, som de kalla By-
 tinge, utan twiswel af ordet Byta, ty

De inbilla sig at nyfödde Barn ibland skola bortbyttas och borttagas, i hwilkens ställe et sådant missfoster gifwes åt Modren. Derifrån förskrifwes den widskrepelsen, at då qwinnor föda, fönstren och dörrar noga igenslutas, på det ej Barnet må borttryckas och en Byttinge föras i ställe. De tro at sjuke Barn äro sådane, hwilke om de låtsa wilja kasta uti en brinnande ung, eller och bära dem tre Söndags aftnar til förstugan, skola de igenfå sina egna. Efter wi tale om så många inbillnings febrar, så skole wi ej glömma Maran, hwilken af Plinio kallas Natt-qwasning, emedan den förtager röstens och andans fria gång, detta härörer när som en elak wättska eller tjocka och slemmiga andedrag och dunstningar först uppfylla hjertat och sedan hjernan, hwilket måst hånder dem som sofwa baklänges. De som ibland Allmänheten äro okunnige om denna wärkan, tro sig wara qwasde af någon ande, hwilken de tro fly sina färde, om den sofwandes namn nämnes, eller at själ kastas uppå honom.

Någre

Någre ibland allmänheten då de först skåra helt bröd fasta et brödstycke på golfwet til Goniffes föda. Någre tro äfwen at det är oförstigtigt at nämna Wargar med annat namn än de Grå eller Gråtafar; ty annars få de magt at göra dem skada. Ej eller är deras hjerna mycket klokare, hwilke tro at man med wiså Läsningar bestående af ord, utan begrep och förnuft, kan göra at de sjuke blifwa friska, och at ormar, råttor och mera ondt bortdrifwes derigenom. Äfwen så dåraktigt är det at tillskrifwa foglar wetenskap om tillkommande saker, och taga sig aningar och spådommar af deras seende, flygande och skrikande, och ofta styrkas ifrån det godt och nyttigt är för dylika dårskaper.

De inbillningar som jag nu omtalat, öfwertyga noggsamt huru man både med orimlige och skenbara infall låter förföra sig ifrån förnuftets och sanningens rena grundsatser. Man skulle kunna skrifwa den största Foliant, om man wille omtala alla Folkslags widskeppeligheter.

Äfwen

Qifwen skulle det blifwa en ganska widlöftig Catalog, om man skulle nämna gifwa alla Theologiska, Philosophiska och Politiska Don Qvixotter, hwilke med sina satser förorsakat dels blods utgjutelser, dels buller och oro, dels löje, medlidande och förakt.

Det underligaste är, at sedan werlden stätt snart uti 6000 år; så har dock funnits uti detta Seculo åtskillige, hwilke warit så förnätne och welat uphåfwa sig til Människoslägtets Informatorer, såsom Dippel, Gref Zinzendorf, De la Mettrie, Rousseau, Voltaire, med flere.

Of hwad jag nu anfört kan jag ei finna annat, än at Herr Assessor Swedenborgs samtal och omgångar med Andarne måste bestå uti en rik inbillningskraft, och at han föresatt sig at bygga et nytt System, och derigenom förskaffa sig et odödeligit Namn.

Uti en Skrift, som kallas Wetenskapernes uphof och wärkan på Förståndet och wiljan finnes något, som röret wårt ämne

änne så lydande: Den fallsta Åran at
 wara Autor til en Sect har framklått
 många wilsfarelser i Religion. Hon
 gör det ännu i denna dag, innom den
 heliga bekännelsens gränser, där somlige
 gå så långt i sin yrrel, at de genom
 drömar, syner och umgänge med An-
 dar, eller afledne Människors själar
 föregifwa sig, både höra, se och under-
 rättas om de hemligheter, som GUD
 i Skriften ej welat uptäcka, och hon
 således måste hos dem passera för felat-
 tig, eller ofullkomlig. Imedlertid in-
 billa de nyfiket och lättrogit folk, at de
 hafwa nyckelen til förståndet, och äro
 hos GUD uti besynnerligt anseende, men
 ju ifrigare de förfäcka sina uppenbarel-
 sers wisshet, ju mera lägga de sit dum-
 driftiga högmod för rättssinniga och up-
 lyssta ögon ådaga. Det är således bäst,
 at hålla sig i Guds-Åran wid det ord,
 som wist är, och lära kan, eljest fölle
 wt et irrblos, som i mörkret leder oss
 uti Labyrinter, där wi ingen utgång
 finne.

Philosopher, hwilke examinerat det
 mänskliga förståndet med största upmärk-
 sam-

sambet, hafwa påstått at Människan är et kreatur, hwars dårskap upwäcker endera skratt eller tårar. Jag tror at de kunnat tillägga, at om hon är dåraktig, så är hon det dubbelt, när hon går förlängt uti Theologiska och Philosophiska selftagna grundsatser. Om wi ej dageligen sågo prof af människors lättrogenhet och dåraktighet, så skulle wi hafwa swårt före, at tro det fordena werlden warit så rikeligen försedd med wilfarelser och dåraktiga Systemer. Swad medlidande upwäckes icke hos en tänkande, då han betraktar alla de Munke-inrättningar och dårskaper, som härska uti wisa Riken, och hwilka strida både emot Förnuftets och Mänsklighetens grundsatser.

Herr Assessor Svedenborgs Latiniska skrifter läsas af ganska få, och äro för deras orimlighet ej särdeles farlige, hållt när dertil kommer at han brygger sina mästa satser på det han sedt och hört af Andarne, och detta infall aldrig kan winna bifall af en uplyst och Luthersk Allmänhet, samt tillika swagheten

heten deraf genom Historiska berättelser i denna skrift är tydeligen ådaga laagd, så är jag wisz at Herr Affessor Svedenborg ej kan skada Religionen genom sina onödiga Skrifter, inbillade Samtal och umgänge med Andarne; ty när Systemet om Samtalet med Andarne är kullramlat, så faller det öfriga af sig sielf omkull, fast han wille åberopa sig den 12000:de eller 14000:de paragraphen i sina widlyftiga och gråaktiga skrifter.

Med et ord når den store Neuton led Skepps-brott med sina uttydningar öfwer Uppenbarelse Boken, hwad hepp kan en förnuftig då göra sig i anseende til Herr Svedenborgs fringströdda uttydningar, fast ån han söker at befästa och Auctorisera sig med sina inbillade syner och Samtal, hwilka aldrig kunna blifwa troliga och smakeliga uti våra uplysta tider.

För öfrigt har jag som blott Historicus, och med några Philosophiska tankar afhandlat detta ämne, försäkrad at

at en uplyst Mismänhet häraf inser at
fornuft och sanning alltid segrar til et
slut öfver de inbillningar och irrbloß
som då och då upkomma och framlysa
på denna Werldens ombytliga The-
ater.

En hög och Tankrik Sjal ej Sant och osant
blandar,

Hon wördar blott GUDs ord, och talar ej med
andar;

En Sjelflof blir blott får i sammanrassat
grål,

Han snider et System, och blir inbillnings
trål.

